

BUDAKESZIERDŐ • CSILLEBÉRC • FARKASRÉT • FARKASVÖLGY • ISTENHEGY • JÁNOSHEGY • KISSVÁBHEGY • KRISZTINAVÁROS • KÜTVÖLGY
MAGASÚT • MÁRTONHEGY • NÉMETVÖLGY • ORBÁNHEGY • SASHEGY • SVÁBHEGY • SZÉCHENYIHEGY • VIRÁNYOS • ZUGLIGET

Ismerjük meg jobban egymást!

Évről évre egyre többen kapnak kedvet ahhoz, hogy másokkal együtt betlehemet építsenek, amelyet aztán mindenki örömeire felállíthatnak a Hegyvidék forgalmasabb közterületein. Az önkormányzat által immár ötödik alkalommal megszervezett betlehemépítő program ötletgazdája Pokorni Zoltán polgármester, aki családi élményeit is felidézve a karácsony előtti készülődés, az alkotással együtt töltött idő és a közösségteremtő alkalom fontosságáról osztotta meg velünk gondolatait.

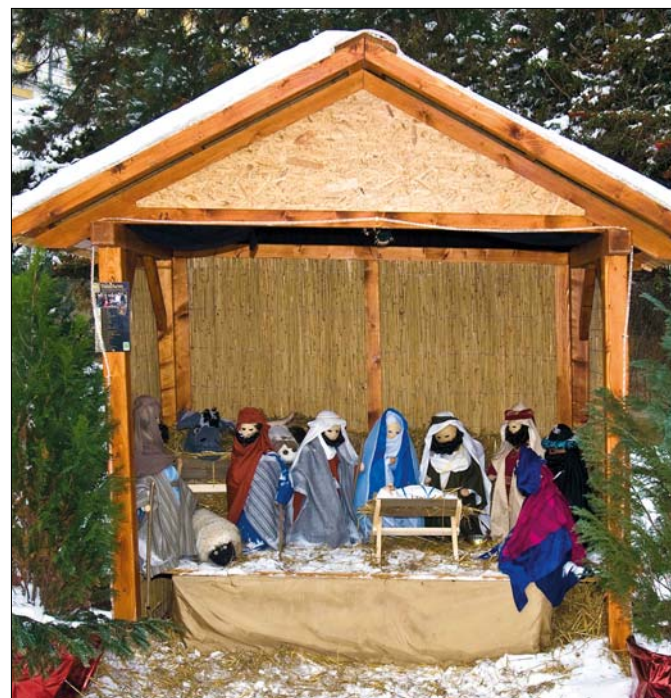
„Gyerekként nem értem, miért olyan fontos az adventi időszak. Szülőként, édesapaként már igen. Egy olyan óvodába jártunk a gyermekeimmel, ahol advent idején minden reggel hamarabb be kellett vinni őket, hogy együtt gyakoroljuk azokat a dalokat, amiket aztán karácsony este otthon elénekelünk. Nagyon kelle-

mes, meghitt volt reggelente az a negyedóra, amit a felkészüléssel, a dalok éneklésével együtt töltöttünk.

Nálunk mindmáig a gyerekekkel közös előkészületek része a fa kiválasztása és a mézeskalács-sütés, s ezekbe a családi programokba a betlehemépítés is jól beilleszthető. A betlehem elkészítéséhez nem kell különleges ügyesség – nincs az az ügyetlen forma, ami ne lenne jobb, mint egy készen vásárolt díz.

A betlehemépítés lehet családi elfoglaltság, de jó, ha összefogunk másokkal, például a szomszédjainkkal, vagy a munkatársainkkal. Természetes az is, ha a plébániai közösségek, vagy az óvodákban, iskolákban a szülők, pedagógusok fognak össze. Van valami könnyedség ezekben a találkozásokban, ami nyitottá tesz bennünket: ugyan azért jövünk össze, hogy együtt létrehozzunk valamit, de ami közben történik, majdhogynem fontosabb, mint a készülő alkotás.

Az önkormányzat által elindított betlehemépítő program hátterében is ez áll: a beszélgetések, találkozások révén ismerjük meg jobban egymást. Olyan nehéz-

kesnek tűnik, hogy valakit, amit amúgy naponta látunk az utcánkban, meghívjunk egy kávéra – ezt az első, zavart pillanatot válthatja ki az általunk szervezett adventi program. Abban bízunk, miután alkalmat teremtettünk egymás megismerésére, onnantól kezdve az élet természete működteti tovább az emberi kapcsolatokat.

A Hegyvidék sok ezer sokféle

kisebb-nagyobb közösségből áll. Mindnyájan tagjai vagyunk egyszerre több közösségnek is azért, hogy dolgozzunk, sportoljunk, színházba járunk, egy utcában lakunk másokkal, vagy a gyermekeink óvodájában, iskolájában a szülőtársakkal találkozunk. Ezek a kapcsolatok nem mind ugyanolyan intenzitásúak, de az a jó, ha minél több háló tartja fenn az embert.”

FOTÓ: SÁRKÓZDY GÖRGY, HEGYVIDÉK LAPJÁRÓ

Felavatták Kós Károly szobrát

Pokorni Zoltán polgármester és Kövér László, az Országgyűlés elnöke avatta fel ünnepélyes keretek között a 130 évvel ezelőtt született Kós Károly szobrát az általa tervezett és róla elnevezett iskola szomszédságában. Az idős építész alkotás közben ábrázoló művet Melocco Miklós szobrászművész készítette.

„Vajon érdemes-e szobrot állítani? Kizökkenhet-e mindennapi gondolatainkból akár csak egy pillanatra is a látvány?” – tette fel szokatlan kérdéseit a Kós Károly-szobor avatásán Pokorni Zoltán polgármester. Szerinte akkor válaszolhatunk igennel, ha a szoboravatással nem tekintjük befejezettnek dolgunkat, nem elégszünk meg az ábrázolt személy szertartásos ünneplésével, hanem igyekszünk a szó legnehezebb értelmében követni a hősínt, példaként tekintve a sorsfordító időkben hozott döntéseire, vagy a hétköznapi végzett szívós szervezőmunkájára.

„Kós Károly példaképünk lehet, aki tiszteletreméltó döntése-

ket hozott embert próbálóan nehéz időkben, és hihetetlenül sokat vállalt a soknemzetiségű Erdély remélt felemelkedéséért, társadalmi békéjének létrehozásáért” – hangsúlyozta a polgármester. Arra is kitért, nem az építészén múlott, hogy az általa kitűzött célok megvalósulása még most is várat magára.

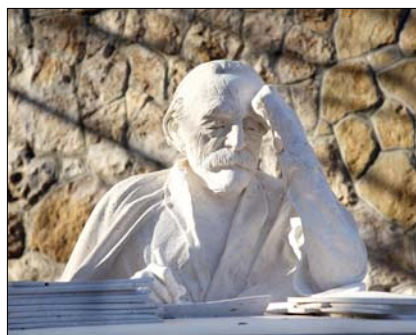
„Kós Károly megalkothatta a saját emlékműveit, az utókor szobrokba öntött tisztelgése már csak ráadás” – mondta Pokorni Zoltán. Mint fogalmazott, szerencsés a Hegyvidék, hogy az építész egyik jelentős alkotásának megtisztelt birtokosa lehet, de még nagyobb szerencse, hogy ez az épület nem mint „holt múzeum” létezik, hanem szívvelmelegítő módon ugyanazt a feladatot látja el, amire eredetileg is szánták: iskolaként működik immár százévtől kezdve.

A most felállított szoborral tehát két emlékmű került egymás mellé, s ezeket Kós Károly személye köti egybe: az egyiknek alkotója, a másiknak ünneplő ábrázolója. A polgármester külön köszönetét fejezte ki Holtságné Csipán Ágnesnek, a Kós Károly iskola nyugalmazott igazgatójá-

nak, aki a szobor létrehozását kezdeményezte, Beöthy Máriának, aki elkészítette a Temes lépcső felújításának terveit, valamint Melocco Miklósnak, aki megalkotta a különleges emlékművet.

Az Országgyűlés elnöke, Kövér László ünnepi beszédében arra emlékeztetett, hogy Kós Károly az értéktérítő erdélyi magyar hűség egyik legnagyosabb jelképe egy olyan században, amikor sokan és sokszor voltak hűtlenek Erdélyhez. Hozzátette: a német édesapa és francia származású édesanya házasságából született építész nem a származása, hanem a tudatosan vállalt sorsa tette magyarrá. Az elnök felidézte, hogy az első világháború, Trianon, valamint Erdély elszakítása Kós Károlyt is választotta, „sorsa a trianoni csapástól megbénult erdélyi magyar világ felélesztésére rendelte”.

Kóvér László a jelenlegi kor-

Melocco Miklós alkotása

mány nemzetpolitikai intézkedései kapcsán kiemelte: „mi, mai magyarok, hiszünk abban, hogy nemzeti összetartozás nélkül nincs nemzeti felemelkedés, és hiszünk abban, hogy minden magyar felelős minden magyarért”. A 2010-ben megalakult új magyar Országgyűlés ezért fogadta el a Nemzeti Összetartozás melletti tanúságtételről szóló törvényt, ezért biztosítja európai gyakorlat szerint a magyar állampolgárságot és a szavazati jogot az ország határain kívüli élő magyaroknak, s azért fogadta el az új alaptörvényt, hogy legyen megfelelő alkotmányos kerete a magyar állam újjáépítésének és a nemzet megerősítésének. „Azért tettük mindezt, hogy a magyar állam soha többé ne lehessen hűtlen a magyar nemzetéhez” – zárta gondolatmenetét az Országgyűlés elnöke.

A megújult Temes lépcső mellett felállított Kós Károly-szobrot – amely az idős építész alkotás közben ábrázolja – Lambert István református püspök és Keczkó Pál lelkész áldotta és szentelte meg. Az ünnepségen részt vett Fónagy János, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkára is. A szobor elkészítését a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium támogatta, míg az emlékmű környezetének rendezését az önkormányzat vállalta.

Befejeződött a Városmajor felújítása

Lebontották a kordonokat a munkaterületek körül, és a Városmajorba sétálni, játszani, sportolni, kutyát sétáltatni járó fiatalok és idősek már birtokba is vették a park frissen felújított részeit. Az elkészült fejlesztéseket Pokorni Zoltán polgármester mutatta be helyszíni bejárson.

A főváros 150 millió forintos támogatásával – amihez a kerület további 50 milliót tett hozzá –, a látogatók igényeire igazodva, számos fejlesztés történt a parkban. Sétányokat, zöldfelületeket újítottak meg, valamint átépült a templom mögötti terület, ahová formatervezett padok, sakkasztalok kerültek ki. Az Ignotus utca melletti területen új, zárt kutyafuttató épült, továbbá bekerítet-

Magyarország első parkour-pályája

„Nemcsak szebb, biztonságosabb is lett a Városmajor” – hangsúlyozta Pokorni Zoltán a hivatalosan még átadásra váró, de a látogatók előtt már megnyitott, felújított parkrészeket érintő bejárson. A polgármester elmondta, a közbiztonság javítása érdekében tizenhárom térfelügyelő kamerát helyeztek ki, ezek felvételeit a közterület-felügyelet figyeli a nap 24 órájában. Szintén a parklátogatók biztonságát szolgálja a közvilágítási hálózat bővítése, aminek keretében harminchárom új kandelábert telepítettek a sétautak mentén.

ték a fogaskerekű vasút járműlele mellett található, meglévő futtatót.

„A leglátványosabb változások a park közepébe, sportolásra kijelölt részén történtek” – emelte ki a polgármester. Itt épült fel Magyarország első parkour-pályája, ahol a fiatalok biztonságos körülmények között gyakorolhatják akrobatikus mutatványaik. Ezenkívül új, szabadterei fitnessgépek és pingpongasztalok, valamint focipályák várják a sportolni vágyókat a megszépült Városmajorban.

Méltó helyre, a Kós Károly iskola szomszédságába került az ünnepélyes keretek között felavatott szobor

FOTÓ: SÁRKÓZDY GÖRGY

FOTÓ: SÁRKÓZDY GÖRGY

„...Bizalmas szívvel járom a világot,
S amit az élet vágott,
Beheggesztem a sebet a szívemben,
És hiszek újra égi szeretetben,
Ilyenkor decemberben.”

JUHÁSZ GYULA

Árkay Aladár, a kerület építészetének meghatározó alakja

A SZECESSZIÓ MESTEREI A HEGYVIDÉKEN 2.

A Városmajori Jézus Szíve Plébániatemplom

A Hegyvidékre jellemző, sajátos szecessziós építészeti megteremtésében elévülhetetlen és napjainkban is meghatározó szerepe van Árkay Aladár építész, iparművész, festőművész munkájának. Árkay 1868-ban született Temesváron, 1932-ben hunyt el Budapesten. A család 1869-től Budapesten élt, az építész édesapja, Árkay Sándor műlakatos iparművész számos épület, köztük a New York palota, a Nyugati pályaudvar, a vári Honvéd Főparancsnokság kovácsoltvas díszítéseit készítette.

Árkay Aladár a budapesti József nádor Műegyetem építész

karán végzett, ezt követően neves tervezőirodákban dolgozott, majd apósával, Kallina Mórral társulva megépítették a vári Honvéd Főparancsnokságot, a Corvin téri Budai Vigadót, a Gellérthegy Szent Gellért-emlékművet.

Eklektikus építészként indult, de hamarosan a magyar szecessziós törekvések meghatározó alakjává vált. A századforduló korszakának legismertebb kísérletezői közé tartozott, nem kötelezte el magát egy stílus, irányzat vagy formavilág mellett sem.

Jelentős épületei a Hősök terére néző Babochay-villa, a faszori református templom, a Városmajori Jézus Szíve Plébániatemplom, Győr-gyár város római katolikus temploma, a győri színház, a mohácsi városháza és postapalota. Élete végén fiával, Árkay Bertalannal dolgozott együtt.

Árkay Aladárnak számos szecessziós épülete, villája található a Hegyvidéken. Az Alma utca sarkán lévő saját családi házat – amelyben a műterme is helyet kapott – 1910-ben tervezte, 1913-ban készült el. A részben háromszintes, tetőteres épület, amely alaprajzában követi a saroktelek formáját, a Városmajor utca felett magasodva, városképileg jelentős helyen áll. A főhomlokzaton két gazdagon díszített saroktorony fogja közre az emeleti, erkélyes, íves térkiegészítést.

A Bírák és ügyészek telepének helyét a Kissvábhegy Városmajor feletti részén jelölték ki 1910-ben,

két helyszínen, a Ráth György, a Tóth Lőrinc, a Goldmark Károly utca és a Határőr út által határolt területen. Az utcák elnevezésével a kor legnevesebb bírának és ügyészeinek állítottak emléket.

A telepen 1910–13 között Árkay Aladár tervei alapján harminchét villa épült fel rendkívül gyorsan, a Kemény és Tisza cég kivitelezésében. A lejtős terület adottságai következtében a lakótelek jellemzően az utca szintjénél magasabban helyezkednek el, a szintkülönbséget természetből rakott támfalrendszer hidalja át, az épületbejáratok lépcsősoron keresztül közelíthetők meg.

A telepszerű beépítés épületei a lejtési viszonyokat követve általában háromszintesek (alagsor, földszint, emelet), a tetőteret is beépítették. Az alagsorban a személynéző helyiségek, a raktár, a földszinten általában a reprezentatív fogadóhelyiségek (hall, nappali, ebédlő, konyha, mosdó), az emeleten a lakószobák és a fürdőszoba helyezkednek el.

A funkcionális elvek hatottak az angol villaépítészetre. Homlokzati megjelenésében, tömegformálásában minden épület egyedi, jellemzően aszimmetrikus. A hangulatos utcaképekben a korabeli európai (angol, finn) építészeti és a magyar nemzeti szecesszió hatása érzékelhető. A villasor eltérő épületeinek harmonikus összhangját a rusztikus lábazati szintek, a változatos tetőidomok, a népies motívumok, a sgraffito-, kerámiadíszítések biztosítják.

Napjainkra, sajnos, nem maradt meg minden épület, a megelődökről eltűntek a magyaros díszítések. Több helyen utólagos toldások, stílusidegen tetőtéri ablakok jelentek meg. Viszonylag eredeti állapotot a Ráth György utca mutat, például a 26., 42., 46., 48. számú telkeken épült villák, amelyek hajdani tulajdonosai dr. Ráth-Végh István, dr. Tóth Gáspárné, dr. Dobovics Viktor és dr. Berger Dezső bírák és ügyészek voltak. A többi utcában csak néhány villa emlékezett a korábbi beépítésre.

Érdemes kiemelni az igényesen helyreállított épületeket. A Tóth Lőrinc utca 5. számú ház, amelynek tulajdonosa Stiene János volt, gazdag homlokzati díszítéseket hordoz. A Ráth György utca 28. számú villa, hajdan dr. Géczy Imre otthona, megjelenésében modern irányzatú, Wright

hatását tükrözi. A Ráth György és a Csemegi utca sarkán lévő, hangsúlyos, saroktoronyos épület dr. Makai Dezső volt. A Karap utca 5. alatti villa, gazdag díszítéssel, míves kovácsoltvas kerítéssel, Aranczy Sztankó részére készült.

A Bírák és ügyészek székháza és a Bírói Egyesület internátusa a Ráth György utca 18–20. számú telkeken épültek, a második világháborúban elpusztultak, helyükön jelenleg egy bölcsőde áll. Ezek voltak a legnagyobb, legdekoratívabb házak a telepen. (Forrás: Rosch Gábor: Hegyvidéki épületek, 2005., archiv fotók: Magyar Építőművészet, 1913.)

A Városmajor utcában is több épület áll, amelyet Árkay Aladár tervezett. A 42-es számú telken a híres Baróthy-ház négyemeletes épület (alagsor, földszint + két emelet), 1906-ban épült, bérlaká-

a fia fejezte be. Az alapkőletétél 1932. júniusban volt, míg a harangtorony, valamint a harangtoronyt és a kistemplomot összekötő árkádsor 1936-ban készült el Árkay Bertalan elképzelései szerint. (A harangtoronyt az alatta húzódó, beboltozott Ördögárok kikerülése miatt kellett távolabb építeni a templom fő tömbjétől.)

A vasbeton szerkezetű, háromhajós csarnoktemplom körburkolatú, egymásba metsződő, álló és fekvő hasábközből szimmetrikusan épült a téglalap alaprajzra. A templomhajó két oldalát négy-négy mellékkápolna kíséri. Az épület hangsúlyos része a főhomlokzat és a szentély.

Az építészeti hatást társzművészetek erősítik. A főhomlokzat kapuzatát díszítő anyagok Ohmann Béla domborművei. A szentélyt határoló öt magas ablaksáv ólomüveg betéte eredetileg Árkayné Sztello Lili alkotása. A szentély oldalfalain Árkay Vilmos hatalmas képei láthatók.

Árkay családi háza az Alma utca 1. alatt

sok voltak benne. Jellegzetes a főhomlokzat hármastagozódású, hullámzó ívű, oromfalas lezárása, valamint a földszint feletti ívelő övpárkány. A homlokzati terven az ablakok körül ábrázolt gazdag díszítés eltűnt.

A Városmajori Jézus Szíve Plébániatemplom épületegyüttese a Csaba utca 5. alatt, a park szélén áll. Rézsei, a harangtorony, a nagytemplom és a közösségi ház-ként működő kistemplom több szakaszban és több stílusban valósultak meg. A Kós Károly által fémjelzett magyar népies szecessziós stílusú kistemplom 1922–23-ban épült Árkay Aladár terve szerint, árkádsor köti össze a nagytemplommal.

A plébániatemplomot – sokoldalúságát érzékeltetve – Árkay modern stílusban kezdte tervezni Árkay Bertalannal, és halála után

A szentélytől a főhajót elválasztó diadalív két oldalát Pátzay Pál hat-hat apostolszobrával gazdagítja. A főhajó alul bordás vasbeton födémének kazettamezőit Árkay Vilmos freskói díszítik. (Forrás: Wikipédia.hu, Ritoók Pál: Városmajori Plébániatemplom története című tanulmány kivonata, fotók: Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény.)

A Hegyvidékre jellemző, sajátos szecessziós építészeti megteremtésében Árkay Aladár szerepe elévülhetetlen, és napjainkban is meghatározó. Épületei szinte festői, vagy szobrászi alkotások, a változatos részletek finom eltérésekkel harmonikus összhangot hoznak létre. Egy magyaros épület nem más – vallotta –, mint nemzeti variációja a művelt nemzetek építészeti értékeinek.

Beőthy Mária építész

Tóth Lőrinc utca 5. (Stiene János egykori háza)

Jubileumi helytörténeti konferencia

Az idén negyven éve, hogy egy félszobányi helyiségben létrejött a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény. A jubileum alkalmából novemberben ünnepi konferenciát rendeztek a MOM Kulturális Központban.

Balázs Attila, a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria jelenlegi igazgatója bevezetőjében elmondta, hogy az 1973-ban pusztán lelkesedésből indított gyűjtemény az eltelt négy évtized alatt a legnagyobb programkínálattal rendelkező fővárosi helytörténeti intézménnyé nőtte ki magát. Rendezvényei között az előadásoktól a helytörténeti sétákon át a teljesítménytúrákig számos érdekesség megtalálható.

Az elhangzottakhoz kapcsolódva Pokorni Zoltán polgármes-

ter kiemelte, milyen kiváló szakmai szintet képvisel a gyűjtemény. Felhívta a figyelmet, mennyire fontos a gyerekek megszólítása, valamint a kerületben élők bevonása a helytörténeti munkába, hogy az emberek a múlt eseményei által is a magukénak érezhessék a Hegyvidéket.

Az ünnepi konferencia első előadásában a neves történész, Hermann Róbert, a Hadtörténeti Intézet tudományos munkatársa az 1849-es budai ostrom eseményeit elemezte fel. Beszélte Görgey Artúr parancsnokságának hegyvidéki helyszíneiről, a homályosan beazonosítható városmajori főhadiszállástól az Óravilláig. Élvezetesen, sok vetített képpel illusztrálva jelenítette meg a szabadságharc budai ese-

ményeit, kitérve a hadtörténeti szempontból fontosabb részletekre is.

Balázs Attila a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény negyvenéves múltján kísérté végig a közönséget, egyaránt megemlítve a kezdeti munkásmozgalmi kiállításokat és a mai, igényes helytörténeti tálalásokat. A tizennegy előadót felsorakoztató rendezvényen sok egyéb téma is előkerült, így az ötvenes évek kitelepítéséről Hantó Zsuzsa történész beszélt, míg a Tanácsköztársaság kerületi helyszíneit Bíró Aurél levéltáros mutatta be.

Helytörténeti kutatásainak eredményeit ismertette Alföldy Gábor, aki emellett az Ugocsa mozi történetét filmvetítéssel színesítette. Bánpaty Ádám, a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűj-

temény munkatársa a kerület 1970 és 1989 közötti életéből villantott fel epizódokat, Mayer Rezső pedig a Kiss János altábornagy utcában található Breznay-bérpalota történetéről tartott előadást.

Kratochwill Mimi művészettörténész a kerületben élt neves művészekről mesélt, míg Beőthy Mária építész a híres szecessziós épületeket és alkotóikat hozta közelebb. A programpalettát tarkította Benecze Zoltán régész, a Budapesti Történeti Múzeum osztályvezetőjének beszámolója a kerület középkori emlékeiről, Lengyel Zoltán ismertetője a kerületi cserk-

A negyven éve létrehozott helytörténeti gyűjteményt ünnepelték

szet múltjáról, valamint Kisfalusi Gábor előadása a néhány évvel ezelőtt felállított MOM-os Ijazó szobor második világháborúig visszanyúló történetéről.

A konferencia felvillantotta a helytörténeti kutatások sokszínűségét, így méltó emléket

állított a jubiláló Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjteménynek. Az önkormányzat tervei szerint az elhangzott előadások nyomtatásban is megjelennek majd a Hegyvidéki História című könyvsorozatban.

BA